

Pojedini brojevi:	Mjesečna pretplata:
U Beogradu i u krajevima zaposjednutim od c. i k. četa po cijeni od . . . . . 8 helera	U Beogradu i u krajevima zaposjednutim od c. i k. četa za jednu etapu pošta . . . . . K 2-50
U Hrvatskoj-Slavoniji, Bosni-Hercegovini i Dalmaciji po cijeni od . . . . . 10 helera	U Hrvatskoj-Slavoniji, Bosni-Hercegovini i Dalmaciji . . . . . K 2-50
Izvan ovog područja po cijeni od . . . . . 12 helera	U ostalim krajevima Austro-ugarske monarhije . . . . . K 4-50
Izvan ovog područja po cijeni od . . . . . 12 helera	

Uredništvo: BEOGRAD, Vuka Karadžića ul. broj 10. Telefon broj 83.
Uprava i primanje pretplata Topličin venac broj 21. Telefon broj 25.
Primanje oglasa Kneza Mihajla ul. broj 38.

Ratni izvještaji.

Izveštaj austro-ugarskog glavnog stožera.

Kb. Beč, 28. februara.

Istočno bojište:

Front maršala pl. Mackensena: Nema nikakvih događaja.

Front general-pukovnika nadvojvode Josipa:

Istočno Campurile je uništena jedna neprijateljska poljska straža. — Obostrano druma Valeputna osvojile su naše čete juče po podne iznenadnim napadom nekoliko visinske položaja. — „Tunelska oslonja tačka“ je, poslije razorenja odbranbenih položaja, ponovo napuštena zbog nepovoljnog stanja, bez ikakvog neprijateljskog djelovanja; sve drugo zadobijeno zemljište održano je u prkos nekolikim upornim napadima. Dnevni plijen iznosi: 12 časnika, preko 1300 ljudi, 11 mašinskih pušaka i 9 sprava za bacanje mina.

Front prijestolonasljednika Rupprechta bavorskog:

Zapadno od Lucka su naše napadne čete napale jednu rusku predstražu.

Talijansko bojište:

Na primorskom frontu se topnička djelatnost održala u umjerenim granicama. — Naši su letaci sa uspjehom bacali bombe na talijanske čete i gore kod Corice. — Južno od Marrolata je jedan paljbeni prepad protiv neprijateljskih položaja Ombretta uništio dva topa, jedno municiono smjestište i zaklone Talijana.

Jugoistočno bojište:

Naše zaštitne čete rastjerale su sjevero-zapadno od Malika jednu neprijateljsku odjeljenje.

Zamjenik glavnog stožera pl. Höfer, podmaršal.

Izveštaj njemačkog vojnog vodstva.

Kb. Berlin, 27. februara.

Zapadno bojište:

Engleski su izvidnički napadi protiv nekih mjesta artoškog fronta bili odbijeni. U oblasti Ancre protekle su pješačke borbe na prednjim položajima prema namjerama vodstva. Zapadno su od Vailly-a na Aisni Francuzi iznenadnim napadom osvojili jedan od naših rječnih zaštitnih položaja. Protivnapadom dospio je taj položaj opet u naše ruke, a već zarobljena posada oslobođena. Na lijevoj su

se obali Maase izjalovili francuski djelimični napadi, koji su poslije jake vatre noću uslijedili protiv naših rovova sjevero-istočno od Avocourta. Zapadno od Markirha (u Vogezima) nijesu imala uspjeha preduzeća četiri francuskih izvidničkih odjeljenja.

Istočno bojište:

Front maršala princa Leopolda bavorskog:

Položaj je neizmjenjen.

Front general-pukovnika nadvojvode Josipa:

S obje strane druma, koji vodi u Valeputnu, u južnom dijelu šumskih Karpata, doveo nas je jedan dobro pripremljeni, od naših četa vješto izvedeni napad u posjed više ruskih visinskih položaja. Zarobili smo 12 časnika i preko 1300 ljudi, a zaplijenili 11 mašinskih pušaka i 9 sprava za bacanje mina. Zauzete su linije održane protiv više ruskih moćnih napada. Opet smo ispraznili jedno rusko uporište južno od druma zbog za nas nepovoljnog njegovog položaja. Ispražnjenje je uslijedilo nakon što smo razorili sva njegova postrojenja nesmetano od neprijatelja.

Front maršala pl. Mackensena: Nema ničeg nova.

Macedonsko bojište:

U zavijutku Crne Reke napali su Talijani poslije izdašne topničke pripreme sa jakim snagama one visinske položaje, koje smo 12. o. m. zauzeli istočno od Paralova. Napad se slovio uz teške gubitke za neprijatelja. Nijesmo izgubili ni stopu zemljišta.

Prvi zapovjednik glavnog stana pl. Ludendorff.

Laži o načinu ratovanja austro-ugarskih četa u Srbiji.

Samo se po sebi razumije, da rat nije nikakav prijateljski sastanak, gdje jedan drugom pravi učtive komplimente i gdje se svi prisutni utrkuju u međusobnim pažnjama. Rat je nemilosrdan, a svaki onaj, koji se izbliza upozna sa njime, neće moći da nadje ma kakvih draži u njemu. Tako se u ratovanju austro-ugarskih četa protivu Srba, koji su po prirodi strasni, a uz to još i razdraženi agitacijom, pothranjivanom od strane Rusije, nije moglo i bez nekih strašnih ali nužnih mjera. Ni od jednoj vojsci ne može se tražiti da ona dopusti, da joj se skupo plaćeni uspjesi izgriju uslijed napada građanskog stanovništva, koje je u ovom ratu, bez razlike doba, uzrasta i pola, često prekoravalo postojeće međunarodne uredbe o vođenju rata.

Tek prije nekoliko mjeseci desilo se opet, da su razbojničke čete u blaževskom kraju ubili iz zasjede nekoliko c. i k. žandarma, mučili ih i ubili, da poslije mrtva tijela njihova onakaze na

isti način, kao što se to dešavalo u Mačvi u jesen 1914. god.

Razumije se, da oružjem osvojeno zemljište nije baš obojavano zemlja, ali pomirivanje sa sudbinom s jedne strane, a velikodušnošću s druge strane, može se mnogo što-šta ublažiti.

Pojedini elementi u srpskom narodu nijesu htjeli da se pomire sa sudbinom, pa se stoga, — kao što se u jednom aktu komande balkanskih trupa c. i k. ministru spoljnih poslova od 6. marta 1915. god. otvoreno priznaje, — na osnovu prava samoodbrane u ratu, moralo pristupiti izvjesnim represalijama, kao što su pogubljenje građanskih lica i neredovnih trupa (komita), za koje je dokazano, da su na svirep i podmičak način samovoljno učestvovali u borbi protivu c. i k. četa. Samo činjenica, što je u opšte i došlo do takvog izjašnjenja od strane komande balkanskih trupa ministarstvu spoljnih poslova, kojim se komandi c. i k. balkanskih trupa podnose na uvidjaj i mišljenje tvrdjenje jednog dopisnika neutralnih listova, nakon kojeg sporazumu, koji je prema iskazu autoriteta na polju kriminalistike jedan patološki tip, u naprijed suzbija sve sumnje, koje bi se mogle javiti u pogledu savjestivosti austro-ugarskih činilaca. Klevete švajcarskog pamfletiste R. A. Reissa svakako da nemaju značaj kakvih dokumenata sa dokaznom snagom. No da bi se u svakom zbilja objektivnom posmatraču suzbila i posljednja iskra sumnje odnosno ovih pakosnih izmišljotina, koje često formalno izvrću u suprotno stvarne činjenice, odlučili su njerodavni činioci da izdadu brošuru „Laži o načinu ratovanja austro-ugarskih četa u Srbiji“ (Die Lügen über die österreich-ungarische Kriegsführung in Serbien). Ovdje se doduše samo i bez komentara u službenom tonu, nabrajaju zvanično utvrđene činjenice, ali baš zato one imaju više vjerodostojnosti od napisa, sastavljenih bolesljivom fantazijom i iskičenih senzacionim slikama hemičara i fotografa Reissa, koji se prikazuje uglednim pravnikom i policijskim stručnjakom, čovjeka, za koga svi, koji ga poznaju, tvrde, da je već prije rata gajio neograničenu mržnju prema Njemačkoj mržnju, koju može pokazati samo renežantsko čudnovato prošlost ovoga čovjeka i sud njemačkih naučničkih krugova o njemu iznijeti su u jednom mišljenju, koje je krajem juna 1915. god. dao sada već pokojni profesor gradačkog univerziteta, dr. Hans Gross, neosporno autoritet prvoga ranga na polju kriminalistike, a koje je mišljenje priloženo brošuri u faksimilu.

Ne hoteci da gubi mnogo riječi o tom patološkom fantastu, brošura iznosi nekoliko slučajeva o jesenjoj vojni 1914. godine u Srbiji, koji su izvedeni iz „Zbirke dokaza o povijedi međunarodnog prava od strane država, zaraćenih sa Austro-Ugarskom, zaključene 31. januara 1915. god.“ što ju je izdalo c. i k. ministarstvo spoljnih poslova, i to u smjeru da opravda potrebu izvjesnih preduzetih represalija, na osnovu kojih je g. Reiss izveo svoja lažna i drska tvrdjenja.

Već 24. avgusta 1914. godine, veli se u brošuri, uputio je tadašnji austro-ugarski ministar spoljnih poslova grof Berchtold c. i k. predstavništvima u neutralnim državama informativne telegrame, koji u prijevodu sa francuskog glase:

„U očevitoj namjeri, da opravda neprijateljsko držanje srpskoga življa prema našoj vojsci, srpska je vlada podigla niz optužbi protivu naših vojnika. Nasuprot tome dao je izvidjaj, preduzet u šabačkom kraju, od sada slijedeće rezultate: Kod Šapca su u više mah nalaženi onakazani austro-ugarski vojnici. Tako je nadjen jedan poručnik, koji je bio rasporan, a stomak mu je bio Šabac već 24 sata bio u našim rukama; krivci su prema postojećem pravu strijeljani. Iz jedne šabačke fabrike pucalo odsječna glava, ruke i noge.

Gradjanstvo u Šapcu i u okolnim mjestima često je, većinom iz zasjede, pucalo na našu vojsku, naročito na oficire i patrole, i to čak i onda, kada je napunjen kukuruzom; dalje jedan vojnik, kojemu su bile izdubljene oči, a očne duplje ispunjene dugmetima od uniformne tkanine; jedan vojnik opet bio je razapet na krst jeršto mu je prethodilo je nekoliko građanskih lica u više mah na naše trupe, a sa njega dimnjaka na oficire, koji se nalazili na ručku. Fabrika je spaljena. Blizu Mišara uhvaćeno je nekoliko stanovnika, koji su pucali na naše čete na njihovom prolazu.

Kada je jedan oficir oslobođio jednu ženu, koja se nalazila među ovim napadačima za to, što je bila u drugom stanju, ona je iz zasjede ubila iz revolvera istog ovog oficira. Za vrijeme na Tekerišu jedno je odjeljenje istaklo bijelu zastavu, našto je austro-ugarski zapovjednik naredio da se prekine paljba i približavao se tome odjeljenju, koje ga je na 300 koraka dočekalo brzom paljbom. Jedna dvanaestogodišnja djevojčica ranila je iz puške jednog artildnog ranjenog pukovnika.

24. avgusta 1914. godine baron Giesel iz vrhovne komande dostavlja grofu Berchtoldu izvještaj, koji je bio stigao sa bojišta na donjoj Drini, a prema kojemu je bilo slučajeva, da su srpljerci, dok je zavatao vode iz bunara. Često su srpske čete pucale na austro-ugarske ambulante. Tako su na primjer poginuli bolničari, koji su prenosili jekse čete unakazavale ranjenike i zarobljenike, da je bilo bombardovanja previjališta, zloupotrebljavanja bijele zastave itd. Bilo je slučajeva, da je građansko stanovništvo, među njima žene i djeca, u pozadini austro-ugarskih četa pucalo i bacalo bombe na ove. Kod poginulih komita nadjeni su metci, napunjeni jekserima i komadima bakarnog vitriola.

U izvještajima c. i k. komande VIII. korpusa i c. i k. komande V. vojske od 24. i 25. avgusta 1915. godine, datiranim iz Bjeljine, javlja se za ove dalje slučajeve: Uhvaćeno je jedno lice, koje je pokušalo izvršiti skrnavljenje leša jednog oficira, kojemu je htjelo odrezati genitalija. Nadjen je još jednoga pješaka iz 10. pješačkog puka, kojemu je bila odsječena glava i ruke. Bilo je još i drugih slučajeva onakazavanja, i

to: izbođenih očiju, odsječenih ušiju, odsječenih genitalija, rasporanih stomaka (za ove je slučajeva javila, označavajući tačno vrijeme, mjesto i svjedoke, XXI. pješačka divizija). Dalje se javljaju opet slučajevi trovanja bunara, zloupotreba bijele zastave i upotrebljavanja trubnih znakova austro-ugarske vojske (na pr. znaka „prekini paljbu!“), da bi se zabunile austro-ugarske čete. Za bombardovanje previjališta i drugih bolničkih postrojenja javljaju 6. i 21. divizija.

Dalji izvještaji kako c. i k. komande VIII. korpusa, tako c. i k. etapne komande V. vojske javljaju za slučajeve svireposti i prekršaja međunarodnog prava kako od strane redovnih, tako i od strane neredovnih četa — komita i građanskog stanovništva.

Narocito žestokih ispada bilo je u selu Prnjavoru. Ovdje se građansko stanovništvo isprva prividno mirno predalo, da poslije s ledja napadne austro-ugarske čete pušcanom vatrom i bombama. Natporučnik Raunacher od štabnog odreda i jedne domobranske divizije lično je konstatovao trovanje dvaju bunara u Prnjavoru. Jedan kaplar i šest ljudi nadjeni su u Prnjavoru sa izbođenim očima i rasporanim stomakom, u koji su bili sipali soli. Ovo je konstatovao vojni sveštenik, koji je izvršio opela. Starješina žandarmerijskog voda javlja za iskaze prebjeglih srpskih vojnika, kako on tvrdi Muslimana, da je bilo čak i onakazavanja vlastitih srpskih ranjenika od strane i regularnih četa.

I c. i k. komanda XIII. korpusa javlja c. i k. komandi V. vojske iz Male Tave pod 25. avgustom 1914. godine, da se prema iskazima srpskih zarobljenika dešavali istupi od strane srpskih četa prema zarobljenicima i ranjenicima. Ti zarobljenici tvrde da je kap. Mihajlović komandant bataljuna u jednom puku III. poziva naredio svojim ljudima: „Zarobljene Švabe ne smiju se ubijati, već se moraju mučiti“. Isto su tako zarobljenici pričali, da su jednom husarskom podoficiru odsječene ruke, pa onda vezane mišice, pa da je u tom stanju posadjen na konja, koji je u galopu otjeran. Drugom jednom čovjeku prosječena je, kako oni tvrde, maramica s objiju strana, pa mu je poslije proučen konopac kroz tijelo, pomoću kojega je obješen, dok je pod njime zapaljena vatra. Drugi su ljudi naticani na bajonete i tako noženi ovamo onamo. Poručnik Nikolić od pionirskog voda 53. pješačkog puka, koji je bio zarobljen, odmah je ubijen bajonetima. Izvještaju o tim neudjelima dodaje komanda XIII. korpusa slijedeću primjedu: „S naše strane se zarobljenici hrane i u opšte dobro tretiraju. Samo nad komitama i građanskim licima, koja se uhvate sa oružjem u ruci, izvršuje se smrtna kazna, ali se ona prethodno nikako ne zlostavlja; domovi, iz koji se iza ledja puca na naše čete, pale se“.

Kraljevsko-ugarski 25. domobranski pješački puk javlja: U borbi, koja se 16. avgusta 1914. godine vodila na Krupnju, nadjen je narednik Ivan Lončarić iz druge čete toga puka sa ra-

Podlistak.

Kalemjenje boginja.

Na osnovu naredbe Glavne Vojne Gubernije u Srbiji c. i k. zapovjedništva mosne brane i grada Beograda određuje se da se u vremenu od 1. pa zaključno do 31. marta ove godine imaju pcelovati: sva djeca koja protiv boginja nisu još kalemnjena; dalje ona djeca, kojima se kalemnjenje u prošloj 1916. godini nije primilo, i sva ona lica, koja ne mogu uvjerenjem utvrditi, da su kalemnjena prošle godine.

Ovom prilikom vrlo je zgodno upozoriti gradjanstvo sa nekoliko riječi na opasnost od boginja jednu od najvećih i najopasnijih zaraza i praprotiti njene strahote i užase, kao i postanak, razviće i spriječavanje ove opake zaraze.

Prve tragove boginja nalazimo u dalekoj davnini u Hindostanu u Kitaju, gdje su još prije rođenja Hristovog vladale velike morije boginja. Kojim su putem i kada prešle boginje iz Azije u Evropu — ne zna se još pouzdano; ali se sa sigurnošću može reći, da su već VI. vijeka vladale strašne zaraze u južnoj Francuskoj i sjevernoj Italiji. — Tadanji vladika turski pri kraju VI. vijeka već je upotrebljavao latinsku riječ Variola, da označi boginje. Prvi naučni opis velikih boginja napisali su mavarski ljekari Abn Jakub, Ben Isaki i Mohamed

Ibi Zaharija Ben Kazes koji su živjeli oko druge polovine X. vijeka. U toku vremena raznosile su se boginje trgovinom i ratovima — najviše za vrijeme krstaških ratova — po cijeloj Evropi pa su na posljednju prenesene i u novi svijet — Ameriku, gdje su užasno pomorile tamošnje starosjedioc.

Ali je pomor u Evropi najveći bio pri kraju XVIII. vijeka. Tada nije bilo ni jednog kraja u Evropi, koji nije bio zaražen boginjama. Poslije kuge, koja je ponajlakše počela opadati, boginje su postale najstrašnija narodna bolest. 1/3 ljudi bolovalo je tada od boginja, u većim varošima zaraza je vladala bez prestanka, a u manjim mjestima pojavljivala se od vremena na vrijeme. Česti ratovi i nevolje, koje poslije njih nastupaju, kao i življ saobraćaj među narodima, išao je na ruku rasprostranju zaraze boginja. Još od vremena Ramzesova smatralo se kao pravilo, da niko ne može ući od zaraze i da mora preležati boginje. Gotovo svaka zaraza boginja pokosila je ogroman broj ljudi, a što je bolest preležalo, bilo je često onakazano, ili je nosilo do kraja života tragove ove strašne bolesti.

U Evropi je umrlo tada od prilike 1/4 boginjavih bolesnika. Naročito su boginje morile djecu od kojih je 1/2 bolesnika umiralo. I u vladalačkim i bogataškim porodicama, gdje su boginje danas najveća rijetkost, odnosile su svoje žrtve. Carica Marija Terezija bješe gotovo pod svoju starost oboljela od velikih boginja i u malo ne plati glavom. U Njemačkoj, u kojoj su danas boginje u mnogim krajevima najveća rijetkost, umiralo je pri kraju pretposluga vijeka 70.000 ljudi godišnje, a u samom Berlinu umrlo je 26.000 duša godine 1796. Iz ovoga se može tačno vidjeti, koliko je nesreće i jada nanosila čovječanstvu ova strašna bolest. Svijet je smatrao boginje kao kaznu Božiju i bijaše izgubio svaku nadu, da će se ova bolest moći ikada istrijebiti. Liječenje se onda sastojalo još od mavarskog doba u puštanju krvi i davanju na išćenje, prije nego što su boginje izbile, a kad ove izadju, pokrili bi dobro bolesnika, ugrjali sobu, ne bi mu davali svježeg već mlake vode za piće i metnuli bi ispod postelje sud sa ključalom vodom, da bi izbilo znojenje i sazrijevanje kresta.

Prvi zračak nade, e da će se jednom stati na put zarazi boginja, bio je u prvom polovini XVIII. vijeka, kada sa istoka dopre u Evropu radosna vijest, da je pronadjen lijek protiv boginja. Još je odavna moralo pasti u oči, da ko jedan put preleži boginje, rijetko se kad od njih po drugi put pobole. Od same bolesti dobiva bolesnik taj jedini dragocjeni dar (imunitet), koji ga štiti od ponovnog razbočavanja. Otuda se još u najstarija vremena dolazilo na misao, da kad ljudi već moraju bolovati od boginja, da se namjerno izlože zarazi lakših boginja, ne bi li na taj način olako prošli i zaštitili se tako od jače zaraze.

I to se zaista uradilo. „Kupovale se boginje“ zlatnom parom, t. j. ogrtale su se haljine boginjavih, ili su se djeca metala, da spavaju kod lakših bolesnika, ili se čak gnoj sa boginjavih bolesnika skidao i zlatnom parom utrljao u kožu. Ovo su i nas radile starije čiste žene, ali ne zlatnom već srebrnom, — dubrovačkom parom. Na posljedku vršeno je pravo kalemjenje ljudskih boginja (variola, inokulacija) i to iglom, ili nožem. Nije sigurno poznato, kad je ovo kalemjenje prvi put u život uvedeno, ali je bez sumnje, da se je za nj znalo još prije Hristova rođenja u Kini i Istočnoj Indiji, gdje su sami sveštenici vršili kalemnjenje sa puno religioznih obreda.

Kalemnjenje se vršilo braminu svake godine u proljeće, od februara do juna, kada je najmanje bilo bolesti. Materija za kalemnjenje nije se uzimala od prirodnih kresta, nego od već kalemnjenih ljudi i to dok su ospe još vodnjikave i sadržaj u njima providan. Samo kalemnjenje vršeno je između palca i kažiprsta. Dok ne nastupi groznica kalemnjenje se dva do tri puta dnevno u hladnoj vodi kupao i čuvao od sunčanih zraka. Mjesto na kome je izvršeno kalemnjenje, bilo je 4 nedjelje odvojeno od svakoga saobraćaja. Lijekove nisu davali kalemnjenima.

Kalemnjenje kraljiljih boginja i njegovu snagu da nas zaštiti od pravih kresta, pronašao je engleski ljekar Edward Jenner 2. maja 1796. godine. Ali on nije bio prvi, koji je došao na misao, da kalemnjenjem kraljiljih boginja zaštititi svijet od pravih ljudskih boginja. Još mnogo prije Jennera bilo je u narodu vjerovanje, da ko slučajno dobije kraljilje boginje, sačuvan je cijelog vijeka od pravih kresta. To se primjetilo po najviše na planinama (stanarama i mužarama), koje se bave

muženjem krava. Da bi se ispitalo ovo narodno vjerovanje u zaštitu moć kraljiljih boginja, činjeni su (1765. godine) čak i opiti u Engleskoj. Kalemnjeni su oni, koji su kraljilje boginje preležali ljudskim boginjama i nisu bili zaraženi; ali su ovi pokušaji ostali nepoznati. I u Njemačkoj se odavna znalo za čudnovatu moć kraljiljih boginja i u narodu je ovo sredstvo više puta pokušano (jedan učitelj holdštajnski u Kihu, kalemnio je kraljiljim boginjama 1791. godine troje djece i to sa uspjehom), no bez ikakvih posljedica za samu stvar. Otuda, može se bez ikakvog spora reći, da je Jenner bio prvi, koji je obratio pažnju svijeta, da se kalemnjenjem kraljiljih boginja dobiva zaštita protivu pravih boginja.

Još prvih godina (1775.) svoje ljekarske prakse u mjestu rođenja (Barclay u zapadnoj Engleskoj) Jenner se odao na ispitivanje kraljiljih boginja. Na ovo ga podstaje; kao što je sam govorio, jedna seljanka, koja mu pričaše, da nije nikada ležala prave boginje, blagodareći kraljiljim boginjama, koje je dobila pri muženju bolesnih krava. Kao praktičan ljekar, Jenner je imao više prilika, da se sam uvjeri, da kalemnjenje ljudskih boginja daje negativne rezultate kod ljudi, koji su već preležali kraljilje boginje. Osim toga primjetio je i da oni ljudi, koji su već jednom ležali kraljilje boginje, bjehu poštedjeni od pravih boginja za vrijeme zaraze. Isto je tako uočio, a to je već i narodu u onom kraju bila poznata stvar, da ko je preležao prave boginje, bio je poštedjen od kraljiljih boginja; s toga su za vrijeme

muženjem krava. Da bi se ispitalo ovo narodno vjerovanje u zaštitu moć kraljiljih boginja, činjeni su (1765. godine) čak i opiti u Engleskoj. Kalemnjeni su oni, koji su kraljilje boginje preležali ljudskim boginjama i nisu bili zaraženi; ali su ovi pokušaji ostali nepoznati. I u Njemačkoj se odavna znalo za čudnovatu moć kraljiljih boginja i u narodu je ovo sredstvo više puta pokušano (jedan učitelj holdštajnski u Kihu, kalemnio je kraljiljim boginjama 1791. godine troje djece i to sa uspjehom), no bez ikakvih posljedica za samu stvar. Otuda, može se bez ikakvog spora reći, da je Jenner bio prvi, koji je obratio pažnju svijeta, da se kalemnjenjem kraljiljih boginja dobiva zaštita protivu pravih boginja.

Još prvih godina (1775.) svoje ljekarske prakse u mjestu rođenja (Barclay u zapadnoj Engleskoj) Jenner se odao na ispitivanje kraljiljih boginja. Na ovo ga podstaje; kao što je sam govorio, jedna seljanka, koja mu pričaše, da nije nikada ležala prave boginje, blagodareći kraljiljim boginjama, koje je dobila pri muženju bolesnih krava. Kao praktičan ljekar, Jenner je imao više prilika, da se sam uvjeri, da kalemnjenje ljudskih boginja daje negativne rezultate kod ljudi, koji su već preležali kraljilje boginje. Osim toga primjetio je i da oni ljudi, koji su već jednom ležali kraljilje boginje, bjehu poštedjeni od pravih boginja za vrijeme zaraze. Isto je tako uočio, a to je već i narodu u onom kraju bila poznata stvar, da ko je preležao prave boginje, bio je poštedjen od kraljiljih boginja; s toga su za vrijeme

sječnim vratom, pošto je prethodno već bio previjen i odnesen iza streljačkog stroja. Istoga dana našle su rezerve, koje su nadirale za prvom borbenim redom, nekoliko potpuno onakaženih leševa, koji se uslijed toga onakažavanja nijesu više ni mogli poznati. Istoga dana umakao je jedan srpski zarobljenik iz streljačkih strojeva, protrao je čak kroz rezerve, pa je tamo burno na teške ranjenike, koje je poklao, dok ga nije ubilo sanitetsko osoblje. Za vrijeme odstupanja poslije borbe na Leznici 21. avgusta opažene su srpske komite, koje su išle za srpskim borbenim redovima, gdje su ubijali zaostale ranjenike. Za vrijeme istog odstupanja bili se neki ranjenici sklonili ispod jednog malog vijadukta podrinske željezničke pruge, pa su tamo ubijeni, kada je na njih našao srpski streljački stroj. Za sve vrijeme odstupanja na srpskom zemljištu zatečene su u svima selima žene, djeca i stariji ljudi, kod kojih je bilo oružja i mnogo municije. Ovi su često s leđa ili s boka pucali na vojsku, koja je prolazila i bacila bombe na nju.

Puščanim napada od strane ženskijama i staraca bilo je 13. avgusta blizu Lipnice, 17. avgusta blizu Velikog Oraca, 18. avgusta kod kuća olovnog rudnika sjeverno od Marjanovice, a 20. avgusta kod Jarebice; 14. avgusta pučano je kod Lukice na previjališta, a 17. avgusta javlja carsko i kraljevski 79. pješački puk, — koji je osim toga našao na otrovane bunare kod Lipnice i Brejlevske crkve, — da su jednom podnaredniku toga puka odsječne onje ruke. Jednom poginulom vojniku, što ga je našla sanitetska parolna 5/63. brdske baterije blizu Krupnja, bili su odgrizli nos i uši. Pojedini austro-ugarski vojnici, koji su se predali (na pr. na Zavlackom visu) pobijeni su, i to neki od njih nabijeni na kolac. Seljaci, žene i djeca često su pucali na bolničare, koji su iznosili ranjenike (blizu Brezjaka poginuo je tako jedan bolničar).

Stab jedne c. i k. pješačke brigade, kako se vidi iz jednog izvještaja od 26. avgusta 1914. godine, upućenoj komandi 48. pješačke divizije, gotovo je svakodnevno opažao, kako je stanovništvo u pozadini pucalo na trupe i na komoru. Pored drugih konstatacija o represalijama, koje su uslijed toga postale ružne, u tom se izvještaju pominje i izvještaj generalštabnog oficira, dodijeljenog toj brigadi, kapetana (rudnara) o tome, kako je našao na teško ranjenog rezervnog kadeta Turanya iz 78. pješačkog puka, koji je molio toga kapetana da naredi, da se on iznese iz toga mjesta (Kozjaka), pošto su ostavljeni mjesni stanovnici stalno pucali s prozora na ranjenike, koji se vraćaju. Ove su podatke potvrdili dva podoficira istoga puka, koji su na tom istom mjestu ranjeni puščanim metcima ispaljenim kroz prozor. Krivci su u ovome slučaju uhvaćeni, među njima se nalazila jedna žena, naoružana dugačkim nožem.

U izvještajima raznih viših komandi c. i k. komandi V. vojske, telegramima barona Giesela, telegrama Berchtholdu, odjelnog savjetnika pl. Wiesnera grofu Berchtoldu, grofa Brechtoldu c. i k. predstavništva u neutralnim državama, dalje iz bilježaka c. i k. vrhovne komande balkanskih

snaga, kao i u zapisniku o saslušanju, izvršenom u c. i k. ministarstvu spolnih poslova sa rezervnim kapetanom Modestom Urbanom, svuda se nalazi čitav niz raznovrsnih povreda međunarodnog ratnog prava od strane neredovnih, a po neki put i od strane redovnih srpskih četa, kao i od strane građanskog stanovništva. Često je polazilo za rukom, da se uhvate krivci i kazne na osnovu priznatih ratnih grijeha. Iz jedne primjedbe generalmajora Lawrovskog u njegovom izvještaju c. i k. komandi 48. divizije vidi se, da su u prkos svemu tome austro-ugarske čete bile srazmjerno vanredno blage, jer se tu veli: „U ostalom, ja sam mišljenja, da su naše čete bile i staviše čovječne s obzirom na podlo postupanje protivnikovo (u prethodnom stavu bilo je riječi o ispadima, što su ih bili izvršili u prvom redu djeca), koji je stalno u zaledju vojske napadao pojedine vojnike i komoru“. Isto tako i podmaršal Eisler u svome izvještaju c. i k. komandi V. vojske naglašava gledište, „da se stanovništvo i njegova svojina mora štediti, već za to da se ono ne bi bez razloga ogorčilo i da bi steklo dobro mišljenje o Austro-Ugarskoj, no da se neminovno mora pribjeći najoštrijim represalijama, čim bi stanovništvo pokušavalo napade na trupe. Stanovništvu se jasno mora pokazati, kolika je razlika u postupanju s obzirom na njegovo držanje; ono mora da bude svjesno, da je u njegovoj ruci odluka, hoće li se sa njima postupati blago ili strogo“. Na kraju službenog izvještaja, kojim se od strane c. i k. komande balkanskih trupa odbijaju napadi sporazumnog novinara željnog senzacija veli se: „Koji samo toliko koliko poznaje pojedina plemena naše domovine, neće dugo dvoimiti o tome, od kog se prije može očekivati onakažavanje ljudi i skrnavljenje leševa: od nas ili od naroda, koji je ubio vlastiti krhki par i austro-ugarskog prijestolonasljednika, upotrebišvi pri tome sva potrebna sredstva“. Brošura, koja je izdata na njemačkom i francuskom jeziku namijenjena je neutralnim čitaocima, da bi oni uvidjeli, da su publikacije g. R. A. Reissa djelo jednog političkog smutljivca i patološkog pseudo-kriminaliste.

U kakvu vrstu ljudi spada taj Monsieur Reiss, vidi se iz činjenice, da je on primao novaca od srpske vlade. U jednom sanduku sa aktima, nadjenom u Kosovskoj Mitrovici, nadjen je među ostalim i djelovodni protokol srpskog ministarstva spolnih poslova o povjerljivim blagajničkim izdacima, gdje se među ostalim nalaze sljedeći stavovi: „Tek. broj 4923, datum 11/8. 1915. Poslanstvo u Parizu, 234, 15/7. moli da mu se pošlje na popunu kase 1300 din., izdatih g. Rajsu i N. Petroviću za njihov put u Pariz i London.“

„Tek. broj 5588, datum 9/9. 1915. Poslanstvo u Londonu, broj 798, 15/7. potvrđuje prijem poslanih 250 din., koliko je bilo izdato oko predavanja profesora Rajsa. Pov. br. 2195.“

Najzad se ovome može dodati da je g. Reiss ne samo dobro stajao kod N. Pašića i njegovih kolega ministara, nego čak i kod samog prijestolonasljednika Aleksandra, koji je odobrio, da mu pisac posveti jedan egzemplar svoga napisa sa posvetom, koja ovdje sljede u faksimilu:

U Londonu, 1. marta 1917.
Alexander von Giesela
respektabilen et cordialen
à l'entente.

zaraze kod stoke, rado uzimali ljude, koji su već preležali prave boginje.

Poslije mnogogodišnjeg (20-godišnjeg) ispitivanja i kraljkih i ljudskih boginja Genner je opazio vezu između njih i naposljetku se riješi, da sam ispita djevojkama kraljkih boginja. U toj je celji 2/14. maja 1796. godine kalemio kraljkih boginjama jednog zdravog osmogodišnjeg djeteta. Maju je uzeo ne samo za krave već sa gnojne kraste jedne planinke, koja se zarazila pri muženju krava. Pošto se kod djeteta kalemnjenje primilo i ono olako preležalo kraljevu boginju, Genner ga (1. jula) kalemi pravim boginjama, da bi se uvjerio, da li je od njih zaštićeno. Dijete nije dobilo prave boginje. Kad ga je poslije nekoliko mjeseci ponovo kalemio pravim boginjama, nije se razboljelo.

Ovim je opitom Genner prvi naučno dokazao, da je kalemnjenje kraljkih boginjama u stanju da nas zaštiti od pravih ljudskih boginja. Interesantno je pomenuti, da je Genner ovaj slučaj početkom 1797. godine, saopštio ljekarskom društvu; ali mu tadašnje najviše naučno ljekarsko tijelo u Engleskoj odbi rad sa primjedbom: da bi dr. Genner dobro učinio da u buduću ne radi takove radove, koji mu mogu samo nauditi njegovom već stečenom naučnom glasu. Ali na veliku radost čovječanstva, ovaj odgovor ne bješe u stanju da pomisli Genner u njegovom radu. Već 1798. godine kalemio je Genner opet jedno dijete kraljkih boginjama, sa koga je skinio maju i ovom kalemio drugu djecu i tako radio do pet generacija. I sva ova kalemnjenja ispadahu generacijama. I sva ova kalemnjenja ispadahu boginjama, koje je probe radi činjeno, bješe bez rezultata. To ga obradilo, te iste godine prikupi sva svoja ispitivanja i izda u jednom knjižicu: „Ispitivanja o uzro-

cima i djeinstvu kraljkih boginja“, London 1798. godine, u kojoj je smjelo, a na osnovu svoga iskustva i opitovanja, objavio svijetu: da kalemnjenje kraljkih boginja štiti ljude od pravih boginja. Ova je knjižica izazvala veliku pažnju i odobranje, naročito ljekara, i uskoro je prevedena na sve kulturne jezike. Lako je razumjeti sa kakvim je oduševljenje primljena vijest, da se jedva jednom našlo lijeka zarazi boginjama. Na sve se strane kalemilo i pravile probe sa kalemnjenjem ljudskih pravih boginja. U samoj Engleskoj kalemnjeno je 1799. i 1800. godine 10—12 hiljada lica. Pored bolnica za boginjave, podizale su se stanice za kalemnjenje kraljkih boginja (u Londonu 13 stanica 1803. godine), u kojima se narod besplatno kalemio. Uspjeh je bio očevidan. Broj smrtnih slučajeva počeo se znatno smanjivati. U samom Londonu umiralo je prije kalemnjenja kraljkih boginja više od 2.400 godišnje, a poslije kalemnjenja broj smrtnih slučajeva pao je ispod 1.000, a god. 1804. na 522. — Genner postade najpopularniji čovjek svoga vremena. U čast njegovu osnovano je društvo pod protektoratom kralja i kraljice engleske (1803), za čijeg prvog predsjednika bi pozvan Genner koje je imalo zadatak, da podigne stanice za kalemnjenje. Godine 1802. dobio je Genner od parlamenta engleskog na dar 10.000 funti sterlinga, a 1807. od naroda engleskog 20.000 funti sterlinga kao poklon. Sa mnogih strana dobijaše Genner odobranja i odlikovanja.

Trebalo je još dosta razočarenja i žrtava, dok se nije uvidjela prava vrijednost kalemnjenja. Već pri kraju drugog decenija prošlog stoljeća javiše se boginje na mnogo mjesta i to kao zaraza. Istina, da ove zaraze ne bjehu onako strašne kao nekada, ali se primjetilo, da među boginjama ima dosta i kalemnjenih. Ovo je

Kulturni rad Austro-Ugarske u okupiranoj Poljskoj.

Već više od godine i po stoji istočni dio Poljske pod c. i k. vojnom upravom. Posao je bio veliki, koji je ona imala savladati u ovoj od ruske vlade zapuštenoj i ratom jako oštećenoj zemlji. Trebalo je poboljšati privredne prilike i obnoviti industriju, trgovinu i obrt i privući stanovništvo na saradnju u tim preduzećima.

Škole.

Prije svega trebalo je postaviti osnovu za reformu škola. Pod ruskom upravom nije bilo javnih poljskih škola. One, koje su postojale, služile su rusificiranju. Prilikom brojanja stanovništva ispostavilo se, da su od 3.5 milijuna stanovnika njih 1.6 milijuna, dakle skoro polovina nepismeni. Reforma je bila time otežana, što se moralo voditi računa o nacionalnim osjećajima stanovništva i o potrebama starovjerskih Jevreja, te izbjegavati svako prinudno sredstvo. Organizacija škola povjerena je odjelnom savjetniku dr. Womeli, koji je utvrdio sljedeće. Na prostoru od 50.000 kvadratnih kilometara sa normalno 5 milijuna stanovnika bilo je ukupno 900 narodnih škola, dakle na 5000 stanovnika jedna škola. Pa i ove škole, skoro sve jednorazredne i s ruskim nastavnim jezikom bile su smještene u primitivnim zakupljenim zgradama. Austro-ugarska uprava uvela je besplatnu nastavu i to na poljskom jeziku i omogućila je svakoj opštini, da može imati svoju školu, ako za izdržavanje iste bude prilagala 40 postotaka, uredila je školski nadzor, postarala se za nastavničko osoblje, koje iz sredine stanovništva, koje iz Galicije; potpomogala je otvaranje privatnih škola i pazila je na održavanje zdravstvenih mjera. Tako je na kraju 1915.—1916. školske godine već bilo 1660 nadzornih škola sa 2007 razreda i 2175 nastavnika. Za školsku godinu 1916.—1917. predviđeno je otvaranje 1360 novih narodnih škola sa 1500 nastavnika. Troškovi oko škola u školskoj godini 1915.—1916. iznosili su 4.8 milijuna kruna. Za tekuću godinu predviđeno je još daljih 3.7 milijuna kruna, tako, da sad godišnji trošak za izdržavanje škola iznosi 8.5 milijuna kruna. Od toga daju opštine 40 postotaka, a 60 postotaka daje austro-ugarska uprava.

Naročita pažnja morala se pokloniti tako zvanim hebrejskim školama jevrejskog stanovništva. To je ustanova koliko samosvojna toliko i za žaljenje. Ona postoji vijekovima i rezultat je specifično ruskih prilika. Svaki, tako zvani melamed, koji je osposobljen od rabina, imao je pravo, da u svome stanu otvori takvu školu, koja je obično služila i kao kuhinja i stan većinom mnogobrojne melamedove djece, te je u njoj obdan, često 12 sati uzastopce na najprimitivniji način pomoću štapa i kaciće obučavao po 50 djaka jevrejskom jeziku iz biblije i talmudu. Tu su sjedela djeca oko stolova i besmisleno čitala pe vazdan jevrejski tekst i njegov prevod na svome jevrejsko-njemačkom žargonu. Naravno da su u takvim školama bile i zdravstvene prilike na najnižem stupnju. Pod austro-ugarskom upravom zatvorene su skoro sve takve škole, a otvaranja novih vezano je za uslov, da imaju svoje naročite prostorije i da odgovaraju zdravstvenim potrebama. Sem toga postoji težnja za ukidanje jednostranosti i za učenje poljskog i njemačkog jezika kao i računanja u tim školama, kako je to već slučaj u talmudskim školama.

Sa srednjim školama već je bolje stajalo pod ruskom upravom, ali njih je bilo malo kao državnih ustanova. One su ogromnom većinom privatne ustanove. Ove su škole početkom rata obustavile svoj rad, ali ih je sad austro-ugarska uprava snažno potpomogla, te ih sad ima 50, rasturenih po raznim manjim gradovima. Skoro polovinu tih srednjih privatnih škola pohađaju isključivo djevojčice. Austro-ugarska uprava podigla je 11 srednjih javnih škola većinom za buduće učitelje i učiteljice. Isto je tako obraćena pažnja za puštenim stručnim školama. Tako su obnovljeni poljoprivredni i šumarski zavod u dvorcu kneza Czartoryckog i zanatlijska škola za bravare, kovače i stolare u Olkuszu, a za ugljarski kraj Dombrowa otvorena je moderna rudarska škola.

Rad c. i k. vojnog rudarskog ureda u Dombrowi.

C. i k. vojni rudarski ured u Dombrowi otvoren je 22. januara 1915. godine, pošto je prethodno taj cjelokupni industrijski kraj podijeljen između njemačke i austro-ugarske uprave. Cjelokupna proizvodnja godine 1913. iznosila je 0.8 milijuna metarskih cenata. U njemu je godine 1912. bilo zaposleno 22.978 radnika. Sem kamenog uglja nalazi se u predjelu od Zawiercze i mirki uglji, koji su 6 raznih preduzeća sa oko 200 radnika vadila godišnje 1.5 milijuna cenata. 9 rudnika gvozdja sa 650 radnika davali su godišnje oko 1 milijun metarskih cenata željezne rude. 3 topionice cinka u Dabrowi, Bendzinu i Zagorze proizvele su 1912. godine sa 600 radnika 85.000 cenata cinka i 6457 cenata cinkanog praha. Vojni rudarski ured postarao se prije svega, da potopljene rudnike postavi u svoje predjašnje stanje i da pruži zaradu radnicima, odnosno njihovim porodicama. A radnika je bilo prije rata oko 40.000. Radovi oko toga vršeni su na račun dotičnih preduzimačkih društava, od kojih je vojna uprava kupovala uglji po uglavljenju cijeni. Radi olakšanja prenosa nabavila je vojna uprava za svoj račun 375 vagona za uglji, sem toga upotrebljen je vodeni put na Przemzi i Wisli do Krakova. Gradnjom poljskih željeznica uskok kolosjeka i dozvolom manjim preduzećima da uglji neposredno prodaju potrošačima znatno je olakšan rad tih manjih preduzeća. Od velikih topionica toga industrijskog kraja tri su već postavljena u stanju rada. Veći dio ostalih topionica i mašinskih fabrika također je otpočeo rad, a nekadanja željezna valjavica „Silija“ kod Konska data je pod zakup jednom preduzimaču.

Osobita pažnja obraćena je radnicima, kojih sada ima u području vojnog rudarskog ureda oko 15.000 sa skoro 60.000 porodičnih članova. Plata im je srazmjerno prema današnjim cijenama povećana, a za nabavku životnih namirnica bez mnogih posrednika postaralo se, da ove budu jeftine i da ih ima dovoljno u svima vrstama.

Poslije Bethmannovog govora.

Pisanje njemačke štampe.

Kb. Berlin, 28. februara.

„Vossische Zeitung“ piše: Nije bilo nikakve sumnje, da će Njemačka svoju ponudu, da sa svojim neprijateljima pregovara o miru, održati u snazi. Nema nikakve sumnje ni o tom, da smo mi našim neprijateljima voljni dati takav mir, koji će im dati egzistenciju osiguravati pod uslovima, koji im povoljavaju, da održe trajnost

toga mira. Dugo je pitanje, da li su naši uslovi danas jednaki onima, kakvi bi bili, da se odmah primila naša ponuda za mir. Uspostavljanja, koja ćemo mi rati tražiti od naših neprijatelja, povećale se u onoj mjeri, u kojoj će se rat bez naše krivice odgojaviti. To je i državni kancelar jasno naglasio. Naši (e novi uslovi biti najzad i pod uticajem nacima, kojim su naši neprijatelji odbili našu ponudu za mir. Taj je način u njemačkom narodu morao izazvati saznanje o neumoljivosti njegovih protivnika, pa sada on zna, koje će mjere morati da traži za svoju buduću sigurnost.

Neograničeni podmornički rat.

O torpediranju „Laconie“.

Kb. Amsterdam, 28. februara.

„Allgemein Handelsblatt“ javlja iz Londona: Iz izvještaja o torpedovanju „Laconie“ proizlazi, da je brod dva puta pogoden. Drugi je torped ispaljen dvadeset minuta poslije prvoga, pošto su već bili spušteni čamci za spasavanje. Osam je čamac luto morem od nedjelje u 10 sati na veče do ponedjeljka u jutro. U jednom su čamcu umrli od obnemoglosti neki putnici. Drži se, da je nestalo 13 putnika, među njima 2 Amerikanca. Među spašenima nalazi se i ratni dopisnik lista „Chicago Tribune“, Gibbon.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“.)

Rotterdam, 28. februara.

„Nieuwe Courant“ javlja preko Londona iz Washingtona: Povodom torpedovanja „Laconia“ Wilson je nekoliko puta konferisao sa Lansingom. Stampi je dostavljeno jedno zvanično saopštenje, prema kome je potopljeno „Laconia“ jedno djelo, za koje se Wilson nada, da će ih Njemačka u buduću izbjegavati.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“.)

Rotterdam, 28. februara.

Holandijski krugovi očekuju sa napestošću, kakvu će ulogu igrati potapanje „Laconie“ na dalje odluke predsjednika Wilsona. „Laconia“ je vozila sobom razmjerno mali broj putnika, svega oko 300 lica, zajedno sa posadom. Vjerovatno je, da je ovaj džinovski brod „Cunard-Line“ bio preputan ratnim materijalom.

Kb. London, 28. februara.

Agentura „Lloyds“ javlja: Potvrđuje se da su se kod torpedovanja „Laconie“ smrznula dva Amerikanina.

Potopljeni i nastradali brodovi.

Kb. Bern, 28. februara.

Prema „Tempsu“ sukobio se brod za traženje mina „Noela“ kod jedne izviđačke vožnje sa jednom minom. Brod je potonuo.

Kb. London, 28. februara.

Agentura „Lloyds“ javlja: Potopljeni su engleski parni brodovi „Seagull“ i „Headley“, a tako isto i engleski jedrenjak „Hanna“.

Kb. London, 28. februara.

Engleski parni brod „Toska“, koji je trebao da pođe na put 26. o. m., nije mogao isploviti, pošto je posada broda razorila sve njegove strojeve.

Kb. Bern, 28. februara.

Izvještaj „Matina“ saznaje od ribara, koji su hvatali ribu u engleskom kanalu, da je ovih dana jedna njemačka podmornica potopila čitavu jednu ribarsku flotilu.

za, da se prenošenjem mame s djeteta na dijete, mogu prenijeti i mnoge bolesti kao: tuberkuloza, sifilis i dr. Da bi se jednom uvidilo, koliko su opravdani ovi napadaji protivnika kalemnjenja, Gennerova je otađbina opet bila prva, koja je pitanje o kalemnjenju iznijela pred sud cijelog ljekarskog svijeta. Ogroman materijal, u kome je bilo sakupljeno iskustvo ljekara cijelog obrazovanog svijeta, sredio je i objavio 1857. god. u plavoj knjizi John Simon. Ovim je radom jednoglasno priznato, da kalemnjenje štiti od velikih boginja i potpuno odbijeno mišljenje, da se kalemnjenjem zadobija naklonost ka nekim bolestima. Ma da je ovim radom data najbolja satisfakcija zastupnicima kalemnjenja, opet njeni protivnici nijesu ćutali. Naročito u Njemačkoj dizala se s vremena na vrijeme velika galama protivu kalemnjenja sa humaniziranim majom, t. j. protivu prenošenja mame s djeteta na dijete.

Medju svima obrazovanim zemljama naročito se odlikovala u uvodjenju strogih zakona o obaveznom kalemnjenju — Njemačka. Zakonom o kalemnjenju od 5. aprila 1871. godine ona je u tome pogledu postigla najbolje rezultate. Blagodareći ovom zakonu i njegovoj strogoj primjeni, u Njemačkoj su boginje postale danas nepoznata bolest; u mnogim krajevima nema ih nikako, tako da ih tamošnji ljekari i medicinari znaju samo iz knjiga i po pričanju svojih profesora. Otuda nije ni čudo, što je se u toj sretnoj zemlji zaboravilo na nevolje i nesreće, koje je narod nekada od njih trpio.

Za dokaz ovoga, pomenućemo samo to, da dok je u Pruskoj prije nego što je uveden pomenuti zakon o kalemnjenju kraljkih boginja, umrlo 1871. god. 243 na 100.000; 1872. god. 262 na 100.000 duša. Poslije nekoliko godina, blagodareći ovom

strogom zakonu, broj umrlih spao je 1894. na 0,25 na 100.000 stanovnika.

Medjutim u Srbiji, gdje se kalemnjenje ne vrši sa onom strogošću, koju sama stvar zahtjeva, umrlo je 1895. u srednju ruku 14 lica na 100.000 stanovnika. Najviše je umrlo u okrugu zaječarskom te godine 172 lica na 100.000 stanovnika.

Iz ove kratke i površne istorije boginja, moglo se uvidjeti prava vrijednost kalemnjenja kraljkih boginja, te se nadati, da ni jedan pametan čovjek neće dopustiti da bilo on, bilo njegova porodica oboli od ove opake zaraze bez stvarne potrebe.

Od danas 1. marta ljekar opštine grada Beograda i ambulanti opštinskoj u Kralj Milanovoj ulici broj 61, otpočeo kalemnjenje protivu boginja. Svakoga dana zaključno do 31. marta od 9 do 12 sati prije podne vršio se besplatno kalemnjenje svakog lica, koje do sad nije kalemnjeno.

Naročito treba kalemiti: svu djecu novorođenu u ovoj i prošloj godini, koja protivu boginja nijesu još kalemnjena, kao i svu onu djecu, kojima se kalemnjenje u prošloj 1916. godini nije primilo. Kalemnjenju se imaju podvrći naravno i sva druga lica, koja se nisu skoro kalemila i koja ne mogu uvjerenjem utvrditi, da su kalemnjena.

Dužnost je svakoga roditelja, da doneše svoje dijete, koje do sada nije kalemnjeno, i isto kalemi; jer ne učini li to, čini grijeh prema svojoj vlastitoj djeci.

Pored toga, propisuje se i najstrožija kazna za sve one, koji se ne budu kalemila. Lica, koja bi se poslije 1. aprila zatekla bez uvjerenja o kalemnjenju boginja, kazniće se novčanom kaznom do 300 kruna i zatvorom do 30 dana.

Dužnost je svakoga čovjeka i prema sebi i prema društvu, jednu svoju dužnost i ličnu obaveznu izvršiti — kalemiti se protivu boginja.

Popuštanje dovoza životnih namirnica za Francusku.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“) Zürich, 28. februara.

U prkos svih protivnih vijesti, osjeća se podmornički rat u sporazumnim državama svakim danom sve više. „Matin“ od 24. ov. mj. piše: Dovož životnih namirnica na pariske trgove i opet je zaostao za dovozom predjašnjega dana. On je juče, 23. ov. mj. iznosio 9750 kilograma prema 11.126 kilograma 22. ov. mj. i prema 20.515 u prethodni petak. Dovož dakle rapidno pada. Položaj je svakim danom sve kritičniji. Stanovništvo se počinje uzrujavati. Nekih je artikala već potpuno nestalo.

Kriza u Portugaliji zbog neograničenog podmorničkog rata.

Kb. Madrid, 28. februara.

Prema vijestima portugalskih i španskih listova vladaju u Portugaliji od početka neograničenog podmorničkog rata izvanredno teške prilike u unutrašnjosti zemlje, jer je zapeo svaki izvoz i uvoz. Predstoji ministarska kriza.

Obustavljanje željezničkog prometa u Italiji.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“) Lugano, 28. februara.

Zbog nestašice uglja bila je uprava talijanskih državnih željeznica primorana, da obustavi dalja 92 lična željeznička voza.

Uništavanje engleske žitne zalihe. Lov na pacove.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“) Rotterdam, 28. februara.

Žitne zalihe, koje se nalaze u engleskim stovarištima, nijesu — kako se razabire iz jednog izvještaja u „Timesu“ — nipošto dovoljno osigurana protiv svih eventualnosti. Svakodnevno uništavaju pacovi u engleskim skladištima žita u vrijednosti od 300.000 shillinga. Da se tome doskoči, raspisana je nagrada od 1 penny-a za svakog ubijenog pacova.

Amerika i središnje vlasti.

Cijela zapadna Amerika protiv rata.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“) Ženeva, 28. februara.

„Matin“ javlja iz San Franciska: Cijela zapadna Amerika je protivu rata, naročito Kalifornija, čiji guverner rat oštro osuđuje, jer bi se on vodio protivu jednog naroda, s kojim se uvijek živilo u prijateljsstvu. Neki brodovi i interesi nekolicine liferanata ne zaslužuju, da mi našu djecu šaljemo na klanicu. Chicago, Cincinnati, St. Luis i Kansas City su protivu rata. To su u ostalom i najveće njemačke nagrobine.

Držanje američkog senata.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“) Köln, 28. februara.

„Kölnische Zeitung“ javlja iz Amsterdama: Mjerodavni krugovi vide u tome, što je primljen prijedlog senatora Falla, kojim se Wilsonovo traženo ovlaštenje upućuje odboru, prečutno odbijanje Wilsonovog zahtjeva.

Burne scene u washingtonskom senatu.

Iz Washingtona javljaju: U senatu je 26. ov. mj. došlo do burnih scena. Republikanci su predložili, da se u zbranjenu zonu demonstrativno otpošalju neki trgovački brodovi, kako bi se doznalo, da li će ih njemačke podmornice zbilja torpedovati. Za vrijeme debate o ovom prijedlogu došlo je do velike buke, jer su protivnici ovoga prijedloga protiv njega žestoko protestovali.

Shvaćanje među američkim prijateljima mira.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“) Amsterdam, 28. februara.

„Daily Telegraph“ javlja iz New-Yorka, da su u američkim pacifističkim krugovima uvjereni, kako neće doći do prekida diplomatskih odnosa između Austro-Ugarske i Sjedinjenih Država, a ni do rata sa Njemačkom, jer će po njihovom mišljenju svjetski rat biti prije svršen, nego li što će Sjedinjene Države moći da se bar donekle pripreme za rat.

Austro-Ugarska.

Zapovjednik flote Njegovan proizveden za admirala.

Kb. Beč, 28. februara.

Car i kralj Karlo proizveo je za zapovjednika austro-ugarske ratne mornarice Maksimilijana Njegovana, za admirala.

Bugarski kralj odlikovao austro-ugarskog ministra spoljnih poslova.

Kb. Beč, 28. februara.

Povodom notifikacije stupanja na prijesto cara i kralja Karla bugarski je kralj austro-ugarskom ministru spoljnih poslova, grofu Czerninu, podario veliki krst Aleksandrovog reda.

Muscolini teško ranjen.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“) Lugano, 28. februara.

Vodj socijalističkih disidentata i izdavalac ratobornog lista „Popolo d'Italia“, Mussolini, koji se kao podnarđnik nalazi na Kraškom frontu, teško je ranjen, zajedno sa još nekoliko časnika i vojnika, uslijed eksplozije vlastitog torpeda.

Njemačka.

Razgovor sa njemačkim prijestolonasljednikom.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“) Berlin, 28. februara.

Glavni urednik „Berliner Volkszeitung“-a Otto Nischke, bavio se nedavno sa još nekoliko novinara na zapadnom frontu. On i njegovi drugovi bili su pozvani na ručak kod prijestolonasljednika. Poslije ručka se razvio razgovor o kome „Berliner Volkszeitung“ ovo donose:

Priestolonasljednik je nekoliko puta naglasio, da je borbeno djelovanje na zapadu vrlo teška. On je hvalio požrtvovanu istrajnost svoje vojske, koja se 29 mjeseci u mjestu bori. O neprijatelju je prijestolonasljednik govorio sa riječima časnog priznanja njegove vojničke sposobnosti.

Vrlo se iscrpno obavještavao prijestolonasljednik o privrednim prilikama u Berlinu i imao je samo pohvalnih riječi o požrtvovanju domovine.

Razgovor se ponovo vratio politički. Francuska mržnja protivu Nijemaca je u pravo jedna bolest, u kojoj Francuzi podnose uniženja od strane Engleske.

Pri razgovoru o noti četvornog sporazuma Wilsonu saglasio se prijestolonasljednik s mišljenjem, da je ona znak slabosti protivnikove. Samo time, što su usvojeni ratni ciljevi i onih naroda, koji su s razbojničkim težnjama ušli u rat, moglo se obojčevno na protivničkoj strani postići jedinstvo.

Grčka i sporazumne sile.

Neredi zbog gladi.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“) Lugano, 28. februara.

Kako „Corriere della Sera“ javlja iz Atene, priredili su juče u veće gladni radnici u Pireju ponovo velike protestne manifestacije, ali su one brzo bile ugušene.

Rat u Rumunjskoj.

Incident izmedju rumunjskog poslanika i lorda Milnera.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“) Stockholm, 28. februara.

Za vrijeme zakuske, koju je davao Sazonov u čast sporazumnih delegata, došlo je do nezgodnog incidenta. Rumunjski poslanik Diamandi izrazio je lordu Milneru svoje čuđenje, što se engleski ratni brodovi još nikako nijesu sukobili sa njemačkim podmornicama.

Lord Milner je na to odgovorio: — Da Rumuni nijesu Nijemcima ostavili svoje izvore nafte, ne bi bezbrojne podmornice ni mogle poći na put.

Diamandi se zajedno s nekim višim ruskim časnicima na tu primjedu glasno nasmijao.

Francuska.

Kriza uglja u Francuskoj.

(Naročiti brzojav „Beograd. Novina“) Ženeva, 28. februara.

Municijone tvornice u Lyonu i Besançonu zbog oskudice u uglju prekratile su svoje radno vrijeme za četiri sata dnevno.

Rusija.

Opsadno stanje nad Petrogradom.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“) Stockholm, 28. februara.

Iz Stockholma se doznaje, da je zbog demonstracija objavljeno nad Petrogradom opsadno stanje.

Zasijedanje dume.

Kb. Petrograd, 28. februara.

Gosudarstvena дума opet je nastavila svoje zasijedanje. I državni savjet ponovno se sastao.

Dalja apšenja radničkih prestavnika u ratnom industrijskom komitetu.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“) Kopenhagen, 28. februara.

Prema saopštenju ruskih listova su uapšeni i u Samari radnički prestavnici u komitetu ratne industrije. Predsjednik odjeljenja je razgovarao sa ministrom predsjednikom Galicinom, ali mu je ovaj izjavio, da nije u stanju ništa učiniti za uapšene radničke prestavnike.

Moskovsko plemstvo za reforme.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“) Ženeva, 28. februara.

„Temps“ javlja iz Petrograda: Car je primio jednu pismenu pretstavku, u kojoj se veli: Sreća prijestola i domovine zavisi od izvodjenja reformi, koje su zabijevali дума i zemstva.

Italija.

Muscolini teško ranjen.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“) Lugano, 28. februara.

Vodj socijalističkih disidentata i izdavalac ratobornog lista „Popolo d'Italia“, Mussolini, koji se kao podnarđnik nalazi na Kraškom frontu, teško je ranjen, zajedno sa još nekoliko časnika i vojnika, uslijed eksplozije vlastitog torpeda.

Iz Hrvatske i Bosne.

Banjalučka veleizdajnička parnica.

Prije dvije sedmice je otpočelo u sjednici višeg suda u Sarajevu, kojoj je predsjedavao predsjednik Tschoffa, rasmatranje žalbe protivu banjalučke veleizdajničke parnice. Kao što je poznato, 3. novembra 1915. otpočelo je kod okružnog suda u Banjaluci sudjenje Grgjiću i drugovima; na pretres je došlo 156 Srba, među njima dvije žene, koji su bili optuženi zbog zločina veleizdaje. Sa obzirom na velik broj optuženih i vrlo glomaznog materijala parnica je trajala skoro šest mjeseci i okončana je 21. aprila sa osudom 16 optuženih na smrt, na vješalima, dokle je 53 optuženih oslobođeno, a ostali su osuđeni na tamnicu od dvije do dvadeset godina. Sad je 8. februara konačno završeno rasmatranje presude, kojom su optuženi osuđeni na tamnicu. Viši sud je odbio sve žalbe protivu presude. Što se tiče žalbe na veličinu kazne, to je po žalbi državnog odvjetnika optuženome Stevanu Zakuli povećana teška tamnica od šest na deset godina, optuženoj Darinki Malić od pet na šest godina, optuženome dru Vladimiru Coroviću od pet na šest godina, optuženome Iliji Jahoti od pet na šest godina, optuženome Veljku Vujašiniću od pet na sedam godina i optuženome dru Vasiliju Rundo od tri na pet godina. Inače je žalba optuženih u toliko zadovoljena, što je kazna osmorici optuženih smanjena sa po dvije i jednom godinom, a dvojici optuženih je izdržani istražni zatvor uračunat u dvogodišnju tešku tamnicu. Za ostale je na zatvor osuđene optuženike odobrena presuda prvostepenog suda, dokle o smrtnoj kazni šesnaestorice optuženih, među kojima se nalazi i Vasilije Grgjić, nije još donijeta konačna odluka, i prema odluci višeg suda oštetu državi od 14.644.000 kruna imaju da naknade samo oni optuženi, koji su osuđeni zbog veleizdaje, dokle je dotična žalba ostalih optuženih zadovoljena.

Tim postupkom pojedinih porodica otežava se jako posao popisivačima, koji moraju kod pojedinih kuća i porodica, da se i više puta povraćaju, pa čak i onda bez uspjeha. Ovim se ponovo skreće pažnja građanstvu i opominje, da je građanstvo dužno davati sva potrebna obavještenja ovim popisivačima koja budu od njih zahtjevala i da je potrebno, da se u onim kućama i porodicama, gdje popis još nije izvršen, nalazi po jedan pismeniji član iste porodice, koji bi mogao dati sva potrebna obavještenja popisivačima, koja budu oni od njih zahtjevali, te da bi ovim prvo se oduzvali svojoj dužnosti, a drugo ne bi se izlagali nepotrebnim neprijateljnostima.

Ovim se prilikom skreće pažnja, da će biti najstrožije kažnjeni oni, zbog čije se nepoštaštosti i nemarnosti ovaj posao otežava.

Vojno-ljekarska predavanja.

U subotu 3. o. mj. u 6 sati po podne održaće se 8. sjednica u maloj dvorani oficirske menaže c. i. k. komande mosne brane i grada Beograda, a pod predsjedništvom štabnog ljekara dr. Franza Zinnera. Predavaće dr. jur. et medi Viktor Tausk „O psihologiji vojnog bjeGUNca“ sa pravnčkog i medicinskog gledišta. Gosti su dobro došli.

Preuredjenje tramvajskog saobraćaja u Beogradu.

Tramvajski saobraćaj u Beogradu u nekoliko je izmijenjen, i to će od 1. marta vozovi saobraćati ovim redom:

Pruga broj I. Prva kola polaze sa Kalemegdana u 6:45 posljednja kola polaze sa Slavije u 7:00 kola polaze sa Kalemegd. u 6:30 Svakih 7 minuta jedan voz.

Pruga broj II. Prva kola polaze sa „Slavije“ u 7:00 posljednja kola polaze iz Donje ul. u 6:37 Svakih 14 minuta jedan voz.

Pruga broj III. Prva kola polaze sa Kalemegdana u 7:00 posljednja kola polaze sa „u 7:15 Svakih 15 minuta jedan voz.

Pruga broj IV. Saobraćaju jedna kola od kralja Aleksandra ulice za Novo groblje i natrag po potrebi od 8 u jutru do 5 u veče.

Pruga broj V. Prva kola polaze sa Terazija u 1:05 posljednja kola polaze sa Sm. Djerma u 6:30 „ sa Terazija u 7:05

Pruga broj VI. Prva kola polaze sa kneževog Spomenika u 6:45 Posljednja kola polaze sa kneževog Spomenika za Topčider u 6:30 Posljednja kola polaze sa kneževog Spomenika za Senjak u 6:30 Posljednja kola polaze iz Topčidera u 6:30 Posljednja kola polaze sa Senjaka u 6:45 Svakih 15 minuta jedan voz.

Opet snijeg.

Juče smo opet imali snijeg. Još se nije otopio ni onaj stari, koji već skoro punih dva mjeseca pritiskuje zemlju i krovove, a evo juče skoro cijeli dan po malo padao je opet snijeg. Istina nije se tako dugo zadržao i već se je skoro savim i otopio, ali je bilo ladno cijeloga dana i temperatura se bila prilično povalila. Stari se snijeg polako topi i krovovi su na mnogim kućama već počeli da se pomalaju, oslobadajući se bijelog pokrivača. Snijeg se sa ulica čisti, drveta baštenska počinju da se oslobadaju ovoga snijeznog tereta, ali ipak snijeg pokriva veći dio zemlje. Proljeće je skoro tu i nadati se, da je ovo bio posljednji snijeg ove godine.

Otvaranje još jednog parnog kupatila.

Gradjevinsko odjeljenje glavne vojne gubernije u Srbiji odobrilo je, da se u parnom kupatilu, koje se nalazi u Carigradskoj ulici br. 27, a o kome se stara opština grada Beograda, može kupati i građansko stanovništvo grada Beograda.

Kupanje za civilno građanstvo dopušteno je tri puta sedmično i to: ponedjeljkom, srijedom i petkom. Ova tri dana svako prije podne mogu se kupati muška građanska lica, a poslije podne ženska građanska lica.

Cijene kupanja određene su i to: kupanje pod tuševima za jedno lice staje 20 helera, a kupanje u kadi po jednom licu staje 80 helera.

Kupanje za građansko stanovništvo dozvoljeno je od petka 2. marta ove godine.

Javna prodaja.

Po odluci starateljskog suda, izložiće se javnoj prodaji zaostavština pok. Anke Dukić na dan 14. marta 1917. u njenome stanu u ulici Kondinoj br. 10.

Prodaja će početi u 9 sati prije podne. Pozivaju se kupci, da na ovu prodaju dodju.

Šećer.

Prodavnice životnih namirnica opštine grada Beograda otpočele od 5. marta prodaju šećera građanstvu kao sljedovanje za mjesec mart. Šećer će se i ovom prilikom prodavati na osnovu kupona za šećer sa hljebnih karata, prema kojima svako lice ima prava na pola kilograma šećera mjesечно. Šećer i sada staje 3.20 kruna kilogram.

Prodavnica u Bitoljskoj ulici prodavaće šećer preko cijeloga dana.

Prodavnice životnih namirnica opštine grada Beograda otpočele od 5. marta prodaju šećera građanstvu kao sljedovanje za mjesec mart. Šećer će se i ovom prilikom prodavati na osnovu kupona za šećer sa hljebnih karata, prema kojima svako lice ima prava na pola kilograma šećera mjesечно. Šećer i sada staje 3.20 kruna kilogram.

Prodavnica u Bitoljskoj ulici prodavaće šećer preko cijeloga dana.

Poslijednje brzojavne vijesti.

Ispravka talijanskog izvještaja. Agencija je „Stefani“ javila, da je jedan talijanski vazdušni brod bombardovao pristanište i vojnička postrojenja grada Pulja, nadalje da su 26. februara odbijene dvije austro-ugarske pomorske letilice, kad su pokušale napad na Bari.

S nadležne se austro-ugarske pomorske strane toj vijesti primjećuje, da je 25. februara jedna talijanska letilica u istinu izbacila na otvoreno polje u okolini Pulja nekoliko bombi, koje međutim nijesu prouzrokovale nikakvu štetu. Što se pak tiče tobožnjeg pokušajnog vazdušnog napada na Bari, izjavljuje se, da se radilo samo o rekognosciranju, koje je potpuno uspjelo.

Parni brodovi „Orleans“ i „Rochester“.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“) Berlin, 28. februara.

Prema jednoj je vijesti „Agence Havas“, parni brod „Orleans“ stigao u Bordeaux. „Journal“ javlja iz Bordeauxa, da je parni brod „Rochester“ vidjen u blizini ušća Gironne. Prema jednoj kasnijoj vijesti uplovio je brod „Orleans“ u Gironne, te će sutra stići u Bordeaux.

Poziv na pretplatu!

Od 1. marta počinje nova pretplata.

Umoljavamo, da istu blagovremeno obnovite, da u dostavljanju naših novina ne bi nastalo prekidanje.

Pri obnavljanju pretplate, upozoruje se na nove cene, koje su sledeće:

Mjesečna pretplata:

u Beogradu i u krajevima zaposjednutim od c. i. kr. četa za bojnu i etapnu poštu . . . . . K 2.— u Beogradu sa dostavom u kuću . . . . . 2.50 u Hrvatskoj-Slavoniji, Bosni-Hercegovini i Dalmaciji . . . . . 2.60 u ostalim krajevima Austro-ugarske monarhije . . . . . 3.— u inostranstvu 4.50

Kod plaćanja imade se tačna adresa čitko navesti.

Kod preselivanja a naročito kod promjene poljne pošte, nužno je, da se osim tačne nove adrese također i predjašnja adresa navede.

Administracija „BEOGRADSKIH NOVINA“

Et. pošta Beograd.

Priznanice za pomoć za mjesec mart. Danas će otpočeti u uredu za popis činovnika, umirovljenika i umirovljenica (penzionera i penzionerki) izdavanje priznanica za pomoć za mjesec mart. Priznanice, su izradjene do broja 370 i iste se mogu odmah dobiti. Priznanice se izdaju sa samo poslije podne od 3 do 5 i po sati, o čemu se zainteresovanima skreće pažnja.

Upozoruju se lica, koja primaju pomoć i ovim prilikom, da je kod prijema priznanice potrebno imati uza se žutu policajnu legitimaciju radi ustanovljenja identičnosti. Ovu je legitimaciju potrebno imati i prilikom prijema pomoći na blagajni car. kralj. zapovjedništva mosne brane i grada Beograda.

Pomoć se prima na istoj blagajnici sutradan prije podne po prijemu priznanice.

Prodaja petroleja.

Prodaja petroleja za prvu polovinu mjeseca marta otpočće od dana 1. marta. Maloprodaja petroleja koju vrši opština grada Beograda, vršiće se ovom prilikom samo posredstvom gdje Jelene Eganović, sa stanom u ulici Braće Nedića broj 25, gdje se i vrši prodaja petroleja.

Petrolej će se i sada prodavati samo na osnovu legitimacija za petrolej, koje je izdala opština grada Beograda, i sljedovanje u petroleju za prvu polovinu mjeseca marta dobijaće se na kuponu broj 5. Petrolej staje i dalje po litru 1.50 kruna. O prednjem se izvještava građanstvo radi znanja.

Kretanje stanovništva.

Izvjestaj prijavnog ureda od 27. februara: Prijavljeno 95, odjavljeno 43, preseljenja 54; u hotelima prijavljeno 70, odjavljeno 84; ostalo u hotelima prijavljenih stranaca 167.

Njemačko-austro-ugarska centrala za zaštitu povjerilaca.

U vezi sa izvršenom likvidacijom moratorijuma preporučuje se svima srpskim trgovcima, da se u vlastitom interesu obrate gorespomenutoj centrali, Knez Mihajlova ul. 49, radi prijateljskog sporazuma sa svojim njemačkim i austro-ugarskim povjericima. Centrala po ovim stvarima interveniše besplatno za dužnika.

CIJENE OGLASIMA: Osmna jednog milimetarskog retka (42 mm široko) staje . . . 10 helera

MALE OGLASIT Primaju se: Knez Mihajlova ul. 38.

CIJENE OGLASIMA: Osmna jednog milimetarskog retka (42 mm široko) staje . . . 10 helera

Kupovni i prodaje Traži se jedna vinska ili rakijaska pumpa

Papučice sa drvenim djonovima sve vrste za odrasle i djecu

Namještenja. Traži se učiteljica njezine djece

Stanovi. Dve zasebne sobe u blizini Kalemegdana

KORESPONDENCIJA. Gospodinu Stevi Aćimoviću Rue des Alpes Nr. 4. Zeneva.

Ljubomiru Marinkoviću, studentu, Rue Misunap 20. Lausanne, javlja familija, da su svi živi i zdravi

Miti Radovanoviću, Geneve, Familije Milana Tomića, Velika Antonijevića i Veljka Tomića, sve iz Krajeva

Gospodinu Aci Diniću, Casse M. B. 3004. Geneve. Molim Vas lepo dostavite mome mužu Milanu Kurubiću

Gospodinu Jovanu Premoviću, Geneve, za Netti Benoniu, Solun. Danas sam primio dopisnicu tvoju od 14 (27) XII 1916.

Madame Dana Markoviću, Geneve, Rue de la Plaine 5. I. Molim vas izvestite Raku, da je Rosa sa decom zdrava

Gospodinu Radoljoviću, Geneve. Molim vas pošaljite ovu anonsu Veljku Palcu, slušaocu elektro-tehniku u Zosije Veljko Javi odmah

Gospodinu Jovanu Premoviću, Geneve, Case 3545 M. B. za Veljka D. Nikolića, hachelera serbe, Nica (Hotel Astoria). Dragi Veljko!

Acil Diniću, Hotel Terminus, Geneve. Dragi Acil! Isvesti me za moga strica Jovana Jankovića

Gospodinu Avramu Petroviću, Geneve. Ujka! Javite liji, da smo svi zdravi i dobro

Zena i deca Vladimira K. Petrovića, učitelja, da se javi gospodinu Mihajlu P. Miloševiću

MENAHEM (MIKA) S. AMAR BEOGRAD. Knez Mihajlova ulica 43. 29112

Sa tužnim srcem izveštavam prijatelje i poznanike, da je naš dobar suprug nećak i deda

Todor D. Petrović bivši trgovac. Posle kratkog i teškog bolovanja preminuo 21. o. m.

Izveštavam sve srodnike i prijatelje, da ću davati trogodišnji pomen mome dobrom i milom suprugu

Gospodinu Jovanu Premoviću, Zeneva. Poslati oglas preko vas od Djure, pročitali smo. Iskreno vam blagodarimo

Oglašujte u „Beogradskim Novinama“.

Rudničanima, okrug rudnički: MIHAILO ČAROVIĆ Milovan Petrović iz Belog Polja okrug rudnički

STANISAVA MILENKOVIĆA iz Gor. Vrbove, molim sve svoje prijatelje, da me izveste za moga sina Mladena Srdanovića

ILIJA NENADOVIĆ Milovan Mijatović iz Donje Vrbove, molim svoje prijatelje, da nas izveste za naše sinove

NIKOLIJA MILOVIĆA Donja Vrbova, molim, da me izveste ko zna za moga devera Milivoja Milovića

SIMKA PETROVIĆ iz Donje Vrbove, odgovara svojim sinovima Bogosavu Petroviću, vojniku I. čete III. bataljona

MILKA PETROVIĆ, Donja Vrbova, molim sve svoje prijatelje, da me izveste za moga devera Pavla Petrovića

SLIJO ČAROVIĆ Belo Polje, molim sve svoje prijatelje, da me izveste za moga sina Petronija Čarovića

RADOSAV DALIĆ Darinka Jevremovića mole sve svoje prijatelje, da me izveste za našu braću Petra Dmitrića

VLADISAV SIMOVIĆ iz Donje Vrbove okrug rudnički, odgovara svome sinu Živojini

SIMO NEDELJKOVIĆ, Belo Polje, okrug rudnički, molim sve svoje prijatelje, da me izveste, za moga brata Cedomira

VELIMIR MILOŠEVIĆ Dmatir Tešić iz Donje Vrbove okrug rudnički pitaju svoje prijatelje za sinove Aleksija Miloševića

svoje prijatelje za sinove Aleksija Miloševića i Svetolika Tešića, vojnika vozara municione kolone

POLEKSIIJA TEŠIĆ Mara Marković iz Donje Vrbove, mole prijatelje, da ih izveste za njihove sinove

MILORAD STEVANOVIĆ Mileva Andrić iz Belog Polja okrug rudnički, mole svoje prijatelje, da nas izveste za naše sinove

MILENIJA MARINKOVIĆ Mil'sav Jovanović, Donja Vrbova okrug rudnički, mole svoje prijatelje da mi javi za moga sina

DRAGINA ANDRIĆA, Stojka Ilić iz Belog Polja mole svoje prijatelje da nas izveste za naše sinove

VLADIMIR JOKSIĆ iz Donje Vrbove srez takovski okrug rudnički odgovara svojoj braći Milenku i Dragomiru Jokiću

MILENIJA PAVLOVIĆ iz Gornje Vrbove srez takovski molim sve svoje prijatelje, da me izveste za moje sinove

SRETEN PAVLOVIĆ, Gornja Vrbova, okrug rudnički, molim sve svoje prijatelje da me izveste za moje sinove

DARINKA I STANOJKA NESOVIĆA iz Gornje Vrbove srez takovski okrug rudnički, molim svoje prijatelje, da mi javi veste za ljude

BORIKI MIJATOVIĆ, Danica Lukić iz Gornje Vrbove srez takovski okrug rudnički mole svoje prijatelje, da nas izveste za naše

PAVLE LUKIĆ, Gornja Vrbova okrug rudnički, molim svoje prijatelje, da mi javi za moga oca Živojina

MILEVA TEŠIĆ, Grozljana Jakšić iz Donje Vrbove, mole svoje prijatelje, da nas izveste za naše sinove

BUDIMIRKA VASILIĆA, Ilija Nenadović iz Donje Vrbove okrug rudnički molim svoje prijatelje, da me izveste za moga muža

MIKAILO ČAROVIĆ iz Belog Polja, srez takovski okrug rudnički molim svoje prijatelje, da izveste za Petronija i Ljubisava

Stampom car. i kralj. gubernijske štamparije u Beogradu.

Gospodinu Jovanu Premoviću, Zeneva, za gospodina Sinišu Trpkovića, blagajnika direkcije srpskih državni željeznica. Svega sam dobila dva puta novac

Gospodinu Jovanu Premoviću Zeneva, da preda Dimitriju Mihajloviću, učitelju, rezervnom pešadijskom naredniku 3. čete, 3. bataljuna

Ruži Stanković, Studentin der Medicin, Zeneva. Molim vas lijepo, dostavite ovaj oglas mome mužu

Gospodinu Sotiru Iliću, Zeneva. Poštovani gospodine! Prije četiri mjeseca obratismo se ja i gospođa Bječkica

Stevi Aćimoviću, Hotel Terminus, Zeneva. Molim dostavite Berislavu ovo: Dragi Bero!

Sotiru Iliću, Zeneva, Rue Abazit I. Novac, od moga brata Dr. Pere Živkovića, primila sam i to, pri put početkom februara

Gospodinu Jovanu Premoviću, Zeneva. Molim dostavite Dragutinu Živkoviću, naredniku moravске divizijske oblasti

Gospodinu Djordju Radoljoviću, Zeneva. Molim vas učtivo, da me izvestite za moga brata Vidvoja Kojačića

Gospodinu Slavoljubu Paniću, Zeneva. Novac upućen iz Kosovske Mitrovice u Malu Mitrovicu vraćen natrag

Gospodinu Jovanu Premoviću, Zeneva. Za Milana Simića, policijskog pisara načelstva niškog. Pričim: sine i mili brate Milane!

Gospodinu Jovanu Premoviću, Zeneva. Učtivo vas molim, da me izvestite za moga sina Blagoja Djordjevića

Gospodinu Jovanu Premoviću, Zeneva. Case 3545. M. B. Molim vas, da me izvestite za moga muža Dragutina Stefanovića

Gospodinu Jovanu Premoviću, Zeneva. Molim dostavite Dragutinu Živkoviću, naredniku moravске divizijske oblasti

Gospodinu Djordju Radoljoviću, Zeneva. Molim vas učtivo, da me izvestite za moga brata Vidvoja Kojačića

Gospodinu Jovanu Premoviću, Zeneva. Molim vas, da me izvestite za moga sina Ljubomira Cvetkovića

Gospodinu Jovanu Premoviću, Zeneva. Molim vas, da me izvestite za moga sina Djordja Golubovića

Gospodinu Jovanu Premoviću, Zeneva. Case 3545. M. B. Molim dostavite Radolju Tomiću, trgovcu iz Beograda

Gospodinu Slavoljubu Paniću, Zeneva. Novac upućen iz Kosovske Mitrovice u Malu Mitrovicu vraćen natrag

Gospodinu Jovanu Premoviću, Zeneva. Molim vas lijepo, da dostavite našem sinu Milanu Ivanoviću

Gospodinu Mihajlu Tadiću, Pension Regina, Zeneva. Za Nikolu Stojkovića, predsjednika prvostepenog šabačkog suda

Gospodinu Jovanu Premoviću, Zeneva. Molim vas lijepo dostavite mome mužu Peri N. Stojanoviću

Gospodinu Jovanu Premoviću, Zeneva. Molim vas dostavite Dragutinu Živkoviću, naredniku moravске divizijske oblasti

Gospodinu Jovanu Premoviću, Zeneva. Molim vas dostavite Dragutinu Živkoviću, naredniku moravске divizijske oblasti

Gospodinu Jovanu Premoviću, Zeneva. Molim vas dostavite Dragutinu Živkoviću, naredniku moravске divizijske oblasti

Gospodinu Jovanu Premoviću, Zeneva. Case 3545. M. B. Molim dostavite Radolju Tomiću, trgovcu iz Beograda

Gospodinu Slavoljubu Paniću, Zeneva. Novac upućen iz Kosovske Mitrovice u Malu Mitrovicu vraćen natrag